

A close-up photograph of a forest floor. The ground is covered with a dense carpet of green moss. Several leaves are scattered across the moss, including a prominent three-lobed leaf with a mix of red, orange, and yellow colors, suggesting autumn. There are also some green leaves and thin, brown twigs visible.

**Lähdeselvitys Ukko-Hallan
osittaisen asemakaavan
muutosta varten**

Hyrnsalmen kunta

18.9.2020

LUONTO
SELVITYS

KANGAS

Pia Kangas · Luontokartoittaja (EAT) · 040 594 4222
pia@luontonselvityskangas.fi · www.luontonselvityskangas.fi
Urpakuja 8, 98530 Pyhätunturi · Y-tunnus: 2997914-4

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	2
2 LÄHTEIDEN ARVOTTAMINEN.....	2
3 LÄHDESELVITYS	3
3.1 Lähteikkö 1	4
3.2 Lähteikkö 2	4
4 LÄHTEISYYDEN HUOMIOIMINEN KAAVOITUKSESSA	5
LÄHDELUETTELO.....	6

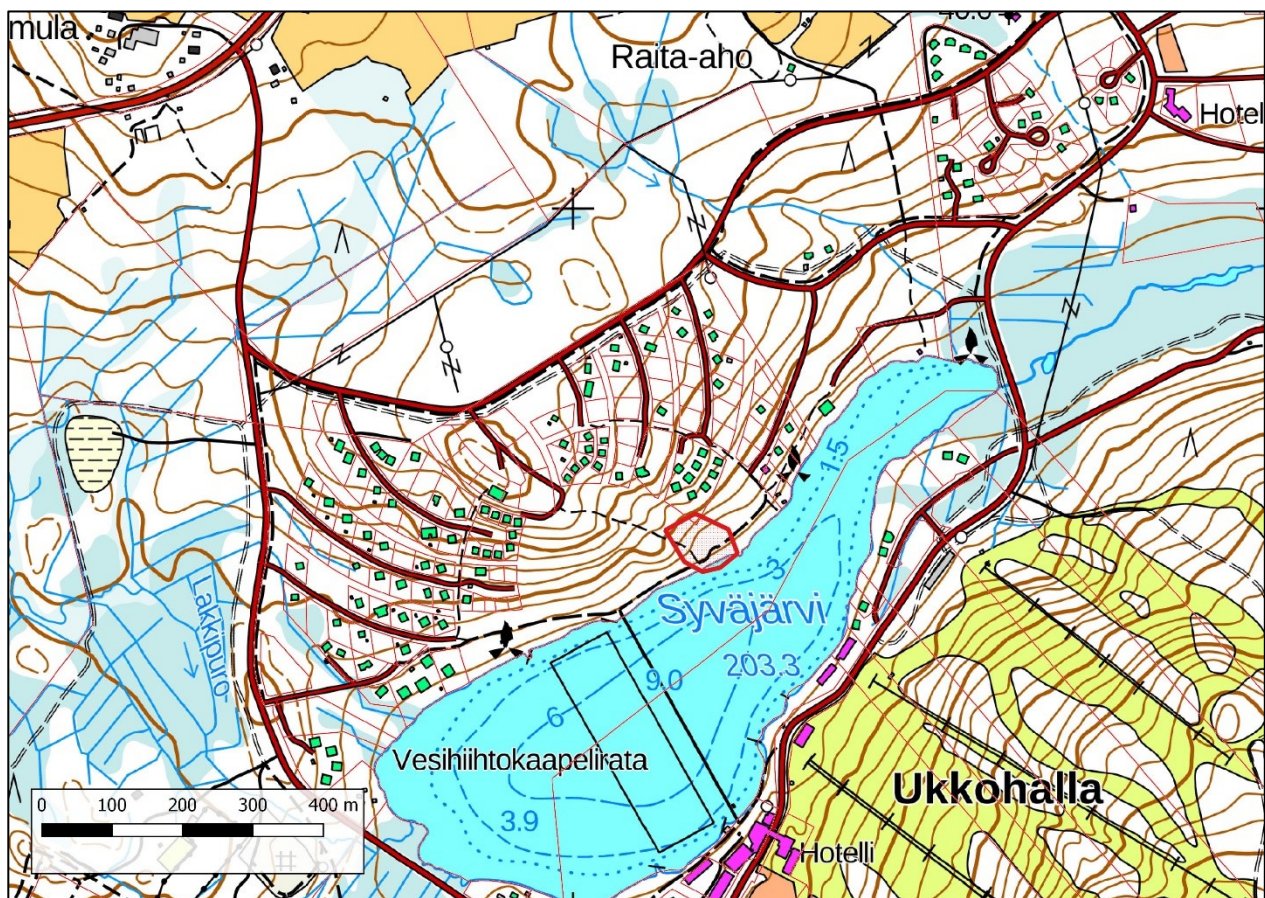
Pohjakartat: © Maanmittauslaitos 2020

Valokuvat: Pia Kangas

1 JOHDANTO

Hyrynsalmen kunnan alueella sijaitsevalle Ukko-Hallaan ollaan hakemassa asemakaavan osittaista muutosta. Muutosalue sijaitsee Syväjärven pohjoispuolella (Kuva 1). Kaavamuutosalueella on havaittu lähteisyyttä. Alueelle tilattiin lähdeselvitys Hyrynsalmen kunnan toimesta. Alkuperäisessä asemakaavassa selvitysalue on merkattu lähivirkistysalueeksi (VL) sekä leikkipuistoksi (VK). Nyt suunnitelmissa on alueen muuttaminen autopaikkojen korttelialueeksi (LPA) sekä asuinpientalo (AP-1) sekä loma-asuntojen korttelialueeksi (RA-3).

Alueelle tehtiin maastokäynti 1.9.2020. Ajankohta oli sopiva lähdeselvitykselle. Lähteisyyden ilmentäjälajit ovat sammalia, joiden tunnistamiseen syksyn tulo ei vaikuta. Alue ei ole pohjavesialueella. Syväjärven ympäristössä ei ilmeisesti ole tiedossa lähteitä.

Kuva 1. Kaavamuutosalue sijaitsee Syväjärven pohjoispuolella. Karttaan on esitetty punaisella rajauksella lähdeselvitysalue.

2 LÄHTEIDEN ARVOTTAMINEN

Luonnontilaiset lähteet ovat vesilain (587/2011) 2 luvun 11 §:n mukaisia kohteita, joiden luonnontilaisuuden vaarantaminen on kielletty. Vesilaki suojelee pääasiassa varsinaista lähdeosaa. Luonnontilaisiin lähteisiin kuuluvat lähteiköt ja tihkupinnat, mutta eivät lähdesuot.

Metsälain (1093/1996) 10 § piiriin kuuluvat luonnontilaiset ja luonnontilaisenkaltaiset lähteet ja niiden välitön lähiympäristö. Lain mukaan monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen säilyminen tulee turvata ja

elinympäristöjen ominaispiirteet on säilytettävä. Tämä koskee asemakaavoituksessa M, MU, MY ja MT merkinnöillä olevia alueita.

Viimeisimmän luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan lähteiköt ovat luokiteltu erittäin uhanalaiseksi luontotyyppiä (EN) Etelä-Suomessa (Kontula & Raunio 2018). Hyrynsalmi kuuluu keskiboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen, joka on Etelä-Suomen osa-alueita.

3 LÄHDESELVITYS

Asemamuutosalueella on rinteeseen kaivettu oja pohjois-eteläsuunnassa sekä lisäksi kävelytien vieressä on myös oja. Lisäksi alue on avohakattu, jonkin verran puustoa on ojan varressa sekä yksittäisiä nuorempia puita on satunnaisesti. Alue on huomattavasti heikentynyt luonnontilaisuudeltaan.

Maastokäynnin aikaan alueella havaittiin useammassa kohdassa lähteitä sekä lähdelajistoa (Kuva 2). Lähteinen alue sijaitsee rinteiden alaosassa. Tässä oli havaittavissa kaksi selkeämpää lähdeympäristöä. Kaivetussa ojassa oli myös lähdelajistoa vähäisesti, mutta sitä ei huomioida lähteeksi tässä selvityksessä.

Kuva 2. Kartassa on esitetty lähteiset alueet, jossa erityisesti alueella 1 on tihkupintoja sekä lähdepuro. Kahdella tihkupinnalla kasvaa särmälähdesammalta, joka on vastuulaji. Lähteikkö 2:ssa pohjavesi on kertynyt ajouralle. Katkoviivarajauksella on esitetty alue, jossa on todennäköisesti alun perin ilmennyt lähteisyyttä.

3.1 Lähteikkö 1

Lähteikkö 1 sijaitsee rinteeseen kaivetun ojan länsipuolella. Lähteikkö 1:ssä on kolme tihkupintaa, joista muodostuu lähdepuro (Kuva 3). Lähdepuron vesi patoutuu kävelytien pohjoispuolen ojaan. Tähän on muodostunut rahkasammal- sekä saravaltaista rimpisuota. Kahden tihkupinnan ympärillä puusto on kaadettu, mutta ne ovat muutoin kohtalaisen hyvin säilyneet. Lännen puoleinen kolmas tihkupinta on osaksi ajouralla ja se ei ole enää niin selkeästi erotettavissa lähteeksi muuta kuin sammalien perusteella. Tihkupinnat ovat mesotrofisia. Edustavimmissa tihkupinnoissa kasvaa särmälähdesammalta, joka on vastuulaji. Muuta lähteisyyden ilmentäjälajistoa ovat lähdelelväsammal, hetehiirensammal, hetealvesammal, purolähdesammal, kiiltolelväsammal, korpilelväsammal, kilpilelväsammal ja suohorsma. Hakkuiden takia lähteille tyypillinen mikroilmasto on muuttunut. Kenttäkerroksessa heinät ja sarat ovat runsaimpina lajeina. Alue on todennäköisesti ollut aiemmin lähteistä korpea.

Kuva 3. Lähteikkö 1 kuvattu tihkupintojen pohjoispuolelta etelän suuntaan. Tihkupinnat ovat heinien ja sarojen peitossa. Lähdepuro on selkeämmin havaittavissa.

Lähteikkö 1:ssä on selkeää lähteen lajistoa. Ojien kaivamisen ja erityisesti hakkuiden takia lähteikkö on voimakkaasti muuttunut ja se ei ole vesilain mukainen luonnontilainen tai edes luonnontilaisen kaltainen. Lähteikössä esiintyy kuitenkin särmälähdesammalta, joka on vastuulaji, mutta luokiteltu elinvoimaiseksi (LC) viimeisimmässä uhanalaisuusluokituksessa. Vastuulaji ei ole varsinaisesti lailla suojeltu laji, mutta se on hyvä huomioida maankäytön suunnittelussa.

3.2 Lähteikkö 2

Lähteikkö 2 sijaitsee tai on sijainnut rinteeseen kaivetun ojan itäpuolella. Tämä lähteikkö on tuskin juuri erotettavissa. Metsänhakkuiden myötä varsinainen tihkupinta on kuivunut. Pohjavesi purkaantuu ajouraan (Kuva 4). Ajouran reunamilla kasvaa mesotrofisen lähteikön lajeja mm. korpilelväsammal, lettohiirensammal ja hetehiirensammal. Voi olla, että alueella on ollut aiemmin lähdekorpi.

Kohteelta on vaivoin tunnistettavissa lähteen piirteitä. Ainoastaan lähdelajisto ja kuivahtaneen näköinen tihkupinta-alue ilmentävät lähteisyyttä. Todennäköisesti rinteeseen kaivettu oja on kuivattanut voimakkaammin tätä tihkupintaa.

Kuva 4. Lähteikkö 2 kuvattuna lounaaseen. Lähdevesi on purkautunut ajouraan. Ajouran reunoilla on lähdekasvillisuutta.

4 LÄHTEISYYDEN HUOMIOIMINEN KAAVOITUKSESSA

Alueella ei havaittu ainuttakaan täysin luonnontilaista lähdeettä. Lähteikössä 1 on luonnontilaisenkaltaisia piirteitä, sillä siinä on melko edustava mesotrofinen lähdelajisto. Lisäksi kahdella tihkupinnalla kasvaa särmälähdesammalta, joka on vastuulaji. Vastuulaji on eliölaji, jonka suojelemisesta kukin maa on kansainvälisesti sopinut olevansa vastuussa. Suomella on vastuu tiettyjen pohjoisten alkuperäislajien säilyttämisestä. Vastuu merkitsee lähinnä sitä, että lajin seurantaa ja tutkimusta on tehostettava ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. (Ympäristö.fi). Särmälähdesammal ei ole uhanalainen laji. Lähteikössä 2 on hyvin vähän luonnontilaisuuden piirteitä jäljellä ja alkuperäinen tihkupinta tai lähdealue on kuivahtanut.

Kumpikaan lähteiköistä eivät ole luonnontilaisuuden puuttumisen takia vesilain mukaisia kohteita. Luontotyyppien uhanalaisuusluokituksessa Etelä-Suomessa sijaitsevat luonnontilaiset tai luonnontilaisenkaltaiset lähteiköt ovat luokiteltu erittäin uhanalaiseksi luontotyyppiä (EN). Lähteiden korkean uhanalaisuusluokituksen sekä särmälähdesammaleen esiintymisen takia rinteessä olevat lähteiköt suositellaan jätettävän rakentamisen ulkopuolelle. Tihkupinnat ovat pysyviä pohjavedenpurkautumiskohteita ja näin ollen ne eivät sovellu rakentamiselle.

LÄHDELUETTELO

Eurola, S., Bendiksen, K. & Rönkä, A. 1992: Suokasviopas. Oulanka Reports 11. Oulun yliopistopaino, Oulu.

Eurola, S., Huttunen, A. & Kukko-oja, K. 1995: Suokasvillisuusopas. Oulanka Reports 14. Oulun yliopistopaino, Oulu.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus. Suomen Ympäristö 5/2018. Verkkojulkaisu <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4819-4>

Metsälaki 1093/1996

10 § Monimuotoisuuden säilyttäminen ja erityisen tärkeät elinympäristöt

Paikkatietoikkuna 2020. Maanmittauslaitoksen ylläpitämä internet-sivusto 13.9.2020. <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi>

Tolonen, J, Leka, J. & Yli-Heikkilä, K. 2018: Pienvesiopus. Pienvesien tunnistaminen ja pienvesiä uhkaavien toimenpiteiden luvanvaraisuus. Valonia – Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus. Varsinais-Suomen liitto & Suomen ympäristökeskus.

Vesilaki 587/2011

2 luku 11 § Eräiden vesiluontotyyppien suojeleminen

Ympäristö.fi 2020. Ympäristöhallinnon ylläpitämä internet-sivusto 18.9.2020. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Uhanalaiset_lajit/Kansainvaliset_vastuulajit